

19. april 2016

Pressemeddelelse

Årsskrift 2017 fra Museum Sønderjylland Cathrinesminde Teglværk

Det moderne gennembrud på teglværkerne - ingeniørernes bud på æltning og brænding af ler

Årsskriftet for 2017 fra Museum Sønderjylland Cathrinesminde Teglværk er mere teknisk og måske mere nørdet, end det plejer at være. Det forsøger at svare på spørgsmål, som museets gæster stiller igen og igen: Hvordan fungerer æltemøllen, ringovnen, tunnelovne? Svarene på disse spørgsmål belyser vigtige tekniske fremskridt på vejen til den moderne teglværksdrift.

Set fra 2017 var det 19. århundrede gamle dage. Her var bønderkarle og malkepiger lige som i folkeeventyrerne, der var sejlskibe og hestevogne som i oldtiden, og meget af det fortsatte til langt ind i det næste århundrede. Men det 19. århundrede var samtidig en tid, hvor det moderne samfundsliv brød igennem i kunst, litteratur, politik, produktion og på endnu flere områder af dagliglivet. Ingeniøren var da den ny tids mand, en hyppig hovedperson i tidens litteratur som Pontoppidans Lykke Per og Jules Vernes mange teknikkyndige helte.

Det moderne brød også igennem på teglværkerne. Teglfremstilling er en ældgammel branche, som gennem århundreder har fremstillet mursten og andre teglvarer på næsten samme måde. Lige som bønder og håndværkere kunne den ene generation overtage aktiviteten fra den anden uden de store ændringer. Men i midten af det 19. århundrede kastede ingeniører og folk med teknisk talent sig over at forbedre produktionsteknologien. Det var ikke kun for at følge med de voksende befolkningers boligbehov, men også fordi industrialiseringen i andre brancher førte til byggeri af de fabrikker, jernbanestationer og skoler, som blev udfyldt af de voksende befolkninger. Og der skulle bruges store mængder af byggematerialer. At forbedre teknologi og produktivitet og vinde patenter var desuden blevet en prestigefuld aktivitet, der bar lønnen i sig selv.

Den kreative udvikling i teglbranchen fandt ikke mindst sted i Central- og Nordeuropa, som var og er de centrale teglprovinser i Europa. De tyske lande var samtidig hjemsted for en kolossal ingeniørmæssig foretagsomhed. Det kan godt være, at England var tidligere industrialiseret, men den teknisk-industrielle foretagsomhed i Tyskland var overvældende, når man ser på antallet af producenter og udviklere af teglværksmaskiner og teglovne i slutningen af det 19. århundrede.

Den første artikel af Jürgen Hansen behandler æltemøllen. Cathrinesmindes æltemølle er kopieret fra en original, der stammer fra Vesterled Teglværk i Nybøl. Den er ikke et stykke teknologi fra almuens tradition, men et ingeniørprodukt udviklet af fabrikanten og opfinderen C.H. Clausen i Broager i 1850'erne. Den anden artikel af Jørgen G. Berthelsen

behandler Friedrich E. Hoffmanns runde ringovn, der blev patenteret som gennembruddet på en ny teknologi i 1858, og som blev taget i brug så hurtigt, som fyldte den et vacuum. Den tredje artikel af Torben A. Vestergaard behandler den lange ringovn eller parallelovnen, som den findes på Cathrinesminde Teglværk, og som var den typiske teglovn i det 20. århundrede. Endelig fortæller Hans-Heinrich Böger den lange historie om den helt moderne teglovn, tunnelovnen, der fortrængte ringovnene fra omkring 1960. Historien gemmer på den overraskelse, at det var teglværksejer Hans Jordt i Flensborg, der som den første begyndte at eksperimentere med tunnelovnen eller kanalovnen allerede i 1838. Siden fortsatte Otto Bock fra København udviklingen i 1874. Resten af historien foregik stort set i Tyskland og varede næsten 100 år, før tunnelovnen slog igennem i teglværksbranchen.

Årsskriftet er udgivet i samarbejde med Cathrinesmindes Venner og indeholder bagest årsberetninger fra Cathrinesmindes Venner, Historisk Værksted og museet.

Det moderne gennembrud på teglværkerne

- ingeniørernes bud på æltning og brænding af ler.

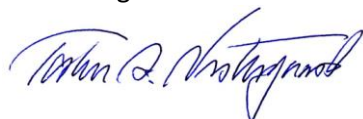
Årsskrift XXX, 2017, Red. Torben A. Vestergaard.

Udgivet af Museum Sønderjylland Cathrinesminde Teglværk og Cathrinesmindes Venner

ISBN 978-87-89984-40-7, ISSN 1903-3141

Illustreret 78 sider. Pris. 100 DKK

Med venlig hilsen

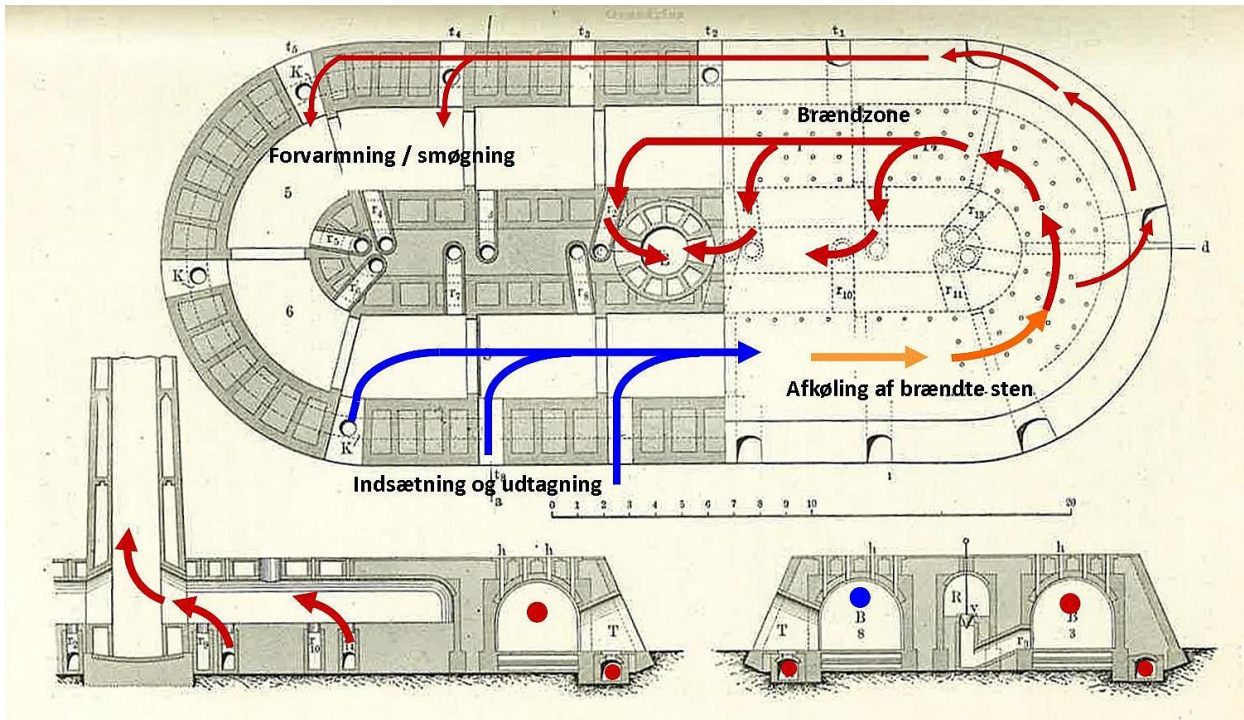
Torben A. Vestergaard, museumsinspektør
Museum Sønderjylland Cathrinesminde Teglværk
Tlf. 73 44 02 32

tovs@museum-sonderjylland.dk

www.museum-sonderjylland.dk

Billeder og billedtekster nedenfor

Billedfiler vedhæftet

Årsskriftets omslagsbillede:

Aflang ringovn afbildet i Bruno Kerls Handbuch der gesammten Thonwaarenindustrie.

Braunschweig 1907, s 691, her med tilføjede pile, som viser luftstrømmene gennem ovnen.

Otto Bache: En æltevogn ved et jysk teglværk 1864. (fra Cathrinesminde Teglværks samlinger)